

Llibres de cine (II) *Armas, mujeres y relojes suizos* d' Eduardo Torres-Dulce

Antoni Figuera

Existeixen llibres que exigeixen que es llegeixin amb tota calma, comoditat i esperit de concentració del món, com si deguessim un exquisit brandy (i amb els cigarrets a l'abast, com el lector-protagonista de "Continuidad de los parques" de Julio Cortázar, tot i que no amb la seva passivitat, per descomptat). Així va ser com vaig llegir el magnífic llibre de Jordi Balló *Imatges del silenci*, comentat en aquestes mateixes pàgines de Temps Moderns el mes passat.

D'altres, en canvi, sense menystenir la seva qualitat, es poden llegir tranquil·lament mentre es viatja en taxi o en autobús, o assegut en una discreta cafeteria (que m'imagin, no sé per què, parisenca, com les que amb tanta freqüència apareixen en alguns films d'Erich Rohmer o de Claude Sautet) per combatre amb la lectura la impaciència per una cita que arriba tard. Llibres que com *Veinte poemas para ser leídos en el tranvía* de l'inoblidable Oliverio

Girondo ens confirmen, per si no era suficientment clar, que no fa cap falta impostar el gest ni la veu quan arriba el moment d'escriure o de gaudir de la lectura d'un bon llibre. A aquesta segona categoria pertany el llibre d'Eduardo Torres-Dulce, editat per l'editorial Níquelodeon, que avui comentam aquí.

Per als qui –com és el meu cas– a partir d'una certa edat molt poques coses ens resulten noblement gratificants (només algunes pel·lícules, determinats llibres, una tertúlia intel·ligent i sorneguera amb els pocs i fidels amics que encara queden, davant diversos parells de cerveses ben gelades; o el perfum que desprenen certs coscos de dona que ens recorden que encara som capaços de percebre a contraoblit un dolç calfred ascendent per

l'espina dorsal fins a escalfar-nos el cor de la memòria), aquest llibre de Torres-Dulce constitueix un formidable objecte, un magnífic do sorgit del miracle de les linotípies (d'aquelles entranyables linotípies que sempre feien olor de tinta fresca, a les quals tants d'homenatges va tributar en la seva filmografia François Truffaut, precisament un dels realitzadors més estimats per Torres-Dulce).

El primer que s'ha de dir del llibre –i per a mi això és una virtut i no un inconvenient– és que no es tracta d'un llibre de crítica cinematogràfica, sinó, com encertadament el defineix el seu autor, un "quadern d'imatges perdudes". D'entrada, ¿com no ens enganxarà Torres-Dulce si, parafrasejant el poema de Robert Louis Stevenson col·locat al començament *L'illa del tresor* (qui parafraseja sóc jo i no l'autor) ens demana que li deixem compartir amb tots els cinèfils –a la seva manera també pirates cercadors de tresors– "la tomba on són amb les seves quimeres".

I aquell retaule de quimeres cinematogràfiques, aquell mosaic de seqüències, escenes, plans i diàlegs que configuren aquell quadre d'imatges afortunadament no perdudes sinó indeleblement recobrades i segellades per la ploma del seu autor, són les mateixes "quasi" totes –sempre és bo que guaitin algunes discrepàncies– que conformen bona part del meu imaginari de cinèfil: de *Río Rojo* de Howard Hawks (d'un dels diàlegs de la qual entre Monty Clift i John Ireland pren prestat Torres-Dulce el títol del seu llibre) a *Johnny Gutiar* de Nicholas Ray; de *Jules et Jim* de Françoise Truffaut a *Perdició* de Billy Wilder; de *Sólo los ángeles tienen alas* a *In a Lonely Place* (de nou mà a mà Hawks i Ray); de *Tú y yo* de Leo McCarey a *Grupo salvaje* de Sam Peckinpah; de *Vértigo* d'Alfred Hitchcock a *Blade Runner* de

Ridley Scott; de *Matar a un ruiseñor* de Robert Mulligan a *El último burro* de John Ford; d'*El hombre tranquilo* del mateix Ford a *El tercer hombre* de Carol Reed; d'*El mundo en sus manos* de Raoul Walsh a *El gatopardo* de Luchino Visconti... I moltes més.

Evidentment, no hi cap, en les dimensions d'un llibre d'aquest estil, més que una petitíssima mostra de les imatges que el cinèfil empedreït que és Torres-Dulce ha volgut novament assaborir i compartir amb nosaltres. Cap cinèfil podria abraçar-les totes si no recorrem a una metonímia fílmica d'aquell "aleph" literari magistralment recreat per Jorge Luis Borges. Podem dissentir d'alguns títols integrats en la nòmina. El mateix Guillermo Cabrera-Infante, prologuista del llibre i que no dubta a qualificar el seu autor com a "Homer crític", li retreu la inclusió de la pel·lícula *Habana* de Sidney Pollack. A nosaltres potser ens sobren alguns títols: *La milla verde*, *Campo de sueños*, *Canción de cuna*... Però tant fa davant l'allau de coincidències que qui subscriu aquestes línies comparteix amb Torres-Dulce.

Encara millor: vull creure que són aquestes discrepàncies que individualitzen cada cinèfil les que millor ens agermanen i solidaritzen els uns amb els altres, esquivant el perill de qualsevol gregarisme.

I arribats a aquest punt, permeteu-me un incís: també a alguns amics meus els costa entendre que les dues úniques pel·lícules que en els darrers mesos m'hagin tengut incondicionalment fermat a les seves imatges puguin haver estat *American Beauty*, *l'òpera prima* de Sam Mendes i *Los otros* d'Alejandro Amenábar. La primera, perquè en el personatge de Lester Burham, magistralment interpretat per Kevin Spacey, m'ha semblat entrellucar una de les poques icones cinematogràfiques actuals que millor han definit el comportament social i humà –a mig camí entre la lucidesa i el patetisme– de l'urbanita de finals del segle XX (equiparable com a paradigma al que va representar el Jean-Paul Belmondo d'*A bout de souffle* de Godard per a la dècada dels cinquanta; o el Kirk Douglas d'*El compromiso* d'Elia Kazan per al cinema dels seix-

Eduardo Torres-Dulce

Encara que puguem no compartir la inclusió d'alguns títols en el llibre no podem evitar viatjar –cavalcar i navegar– al seu costat i deixar-nos dur pel flux i reflux dels seus records cinèfils

anta; o el Marlon Brando d'*El último tango en París* per al dels anys 70).

La segona, la d'Amenábar, perquè rere el fiasco que per a mi va suposar la pedantíssima i immenjable *Abre los ojos*, ha recuperat per als meus tot el crèdit que abans li havia retirat. Transportat de la mà d'una prodigiosa Nicole Kidman, en la mirada abismalment blava de la qual s'enfonsen tots els terrors de qui està ja –sense saber-ho– de tornada de l'altre costat, il·luminada (a la George La Tour) per la tènue resplendor –sagrada com la foscor– d'un canelobre, l'espectador és fascinantment transportat a aquell “regne de les ombres” on els ectoplasmes són “els altres”, els vius que vénen a interferir l'errància dels morts, el seu insondable vagabundeig pels paràmetres de l'oblit. ¿Com no recordar, veient *Los otros*, la Debora Kerr de *Suspense* (*The Innocents*) de Jack Clayton, justament la contrafigura protagonista de la Kidman –situades justament una i altra ençà i enllà del mirall–; o aquell inoblidable poema d'Octavio Paz que comença: *Hoy recuerdo (convoco) a los muertos de mi casa?* Fins aquí l'incís (perdonau-me la digressió) i tornem al text de Torres-Dulce.

Encara que puguem no compartir la inclusió d'alguns títols en el llibre (també els meus gustos personals irriren profundament més d'un), no podem evitar viatjar –cavalcar i navegar– al seu costat i deixar-nos dur pel flux i reflux dels seus records cinèfils. Amb ell i amb Howard Hawks sabrem que a aquest costat del paradís les armes es disparen (sura encara en l'aire el ressò de l'estampida dels revòlvers i l'acre olor de la pólvora), els rellotges suïssos juguen amb el temps (molt abans que Harry Lime ironitzàs sobre ells en qualsevol Viena arrasada de la postguerra), però les dones travessen a sang i foc l'existència dels homes, per molt errant

que sigui el seu vagabundeig.

Amb Torres-Dulce i amb Nicholas Ray recordarem algunes de les més belles paraules d'amor que mai s'han dit en el cine: “Menteix-me. Digues que m'has esperat tots aquests anys” (*Johnny Guitar*). “Vaig néixer quan ella

amb *Los profesionales* de Richard Brooks.

Així d'una pel·lícula a una altra, d'un capítol a un altre Torres-Dulce ens traslladarà al San Francisco en què el detectiu Scottie (*Vértigo*) s'enfonsarà progressivament en la bogeria tractant de modelar una dona que no va existir mai. I d'aquí pasarem al Los Angeles de l'any 2017 (*Blade Runner*) en què humans i replicants –tots dos cara i creu d'una mateixa moneda, anvers i revers d'una mateixa fulla– ens perdrem en el temps com “llàgrimes en la pluja”. I mentre taral·lejam la cançó del pirata d'Espronceda –*Con diez cañones por banda*– navegarem de nou des de Boston fins a Alaska a bord de “La Peregrina” o de “La Santa Isabel” (*El mundo en sus manos* de Raoul Walsh). I viatjarem fins a Innisfree de la mà de John Ford (*El hombre tranquilo*) cercant, qui sap, si el violinista de Dooney; i de genollons damunt l'empedrat d'un carreró pel qual passa un capellà que du el viàtic a un moribund, assistirem al final d'una època, a l'extinció d'una classe social substituïda per una altra, quan arriba el temps dels xacals (*El gatopardo*).

I la veritat és que moltes perles més trobarà el lector entre les pàgines del llibre de

Torres-Dulce: des de *Tú y yo* fins a *Perdición*; des de *Sólo los ángeles tienen alas* fins a *Centauros del desierto* de Ford; des de *El vergado* de Berlanga fins a *El espíritu de la colmena* de Víctor Erice... Per acabar se'm permetrà que parafrasegi unes línies tretes de la *Historia universal de la infamia* de Borges, esmentades també per Torres-Dulce a la seva obra: “Aquest és el final de la història d'aquest article com a homenatge a l'home lleial que l'ha escrit, llevat que no té final, perquè qui com jo que potser no sigui lleial, però que mai perdre del tot l'esperança de ser-ho, continuaré honorant-lo amb paraules.” ■

